

Sygn. akt IV U 30/18

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2018 roku

Sąd Rejonowy IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T.

w składzie: Przewodniczący: SSR Maja Zielińska

Protokolant: st. sekr. sąd. Wiesława Ratajczyk

po rozpoznaniu w dniu 10 maja 2018 roku

sprawy z odwołania W. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.

o zasiłek chorobowy

w związku z odwołaniem od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T.

z dnia 17 listopada 2017 roku nr (...) - (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej W. N. prawo do zasiłku chorobowego na okres od 1 września 2017 roku do 30 września 2017 roku.

IV U 30/18

## UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 listopada 2017 odmówiono ubezpieczonej W. N. prawa do zasiłku chorobowego za okres od 1 września 2017 roku do 30 września 2017 roku, z uwagi na fakt, że do 31 sierpnia 2017 roku ubezpieczona pełniła służbę jako funkcjonariusz C.-Skarbowy, a w związku z tym nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczona przytoczyła obszerny fragment uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2013 roku (I UK 125/13, OSNAP 2014/9/486, Legalis nr 1024850), odnoszący się właśnie do prawa funkcjonariusza służby celnej do zasiłku chorobowego po zwolnieniu ze służby, powołała się analogiczne orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczące sędziów i policjantów, a także na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 październik 20165 roku, SK 63/12.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS podtrzymał dotychczasowe stanowisko.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

Spór między stronami miał wyłącznie charakter sporu co do prawa. Niesporne bowiem pozostawało to, że stosunek służbowy ubezpieczonej (funkcjonariusza służby celno-skarbowej) wygasł z dniem 31 sierpnia 2017 roku, jak również, że ubezpieczona od dnia 25 sierpnia 2017 roku do 30 września 2017 roku pozostawała nieprzerwanie niezdolna do pracy.

(bezsporne: akta ZUS)

Rozstrzygając sprawę należało zatem ocenić, czy obowiązujące przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. w Dz. U. z

2017 r. poz. 1368 ze zm. – zwana dalej ustawą zasiłkową), stanowią podstawę do przyznania ubezpieczonej spornego świadczenia.

W myśl art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego.

Zgodnie zaś z art. 7 ustawy zasiłkowej zasiłek chorobowy przysługuje również osobie, która stała się niezdolna do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność do pracy trwała bez przerwy co najmniej 30 dni i powstała: nie później niż w ciągu 14 dni od ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego lub nie później niż w ciągu 3 miesięcy od ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego - w razie choroby zakaźnej, której okres wylegania jest dłuższy niż 14 dni, lub innej choroby, której objawy chorobowe ujawniają się po okresie dłuższym niż 14 dni od początku choroby.

W ocenie Sądu prawidłową wykładnię przepisów mających zastosowanie w niniejszej sprawie zawiera uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2017 roku (I UK 121/16, LEX nr 2216098).

W uzasadnieniu wyroku, dotyczącego sytuacji prawnej policjanta, Sąd Najwyższy powołał dotychczasową linię orzeczniczą w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, wskazując na odrębności systemu zaopatrzeniowego od ubezpieczeniowego oraz podobieństwa między wybranymi grupami zawodowymi (sędziami, funkcjonariuszami Służby Celnej) a ubezpieczonymi w ramach systemu powszechnego.

Dokonując podsumowania zaprezentowanych stanowisk Sąd Najwyższy powołał się na interpretację art. 32 ust. 1 ustawy zasadniczej dokonaną przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 października 2015 roku (SK 63/12, OTK-A 2015 nr 9, poz. 146), a także podkreślił, że „autonomiczne akty prawne, wyłączające „funkcjonariuszy” z systemu ubezpieczeń społecznych, oferują im świadczenia, jednak pod warunkiem zachowania podmiotowego statusu. W rezultacie, nie ma wątpliwości, że do osób objętych zaopatrzeniem społecznym nie można stosować przepisów regulujących powszechny system ubezpieczeń społecznych (poza wypadkami wyraźnie wskazanymi).”

W przytoczonym wyroku Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że z przepisu art. 32 ust. 1 Konstytucji wynika nakaz, aby wszelkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną w równym stopniu, były traktowane równo, a więc według jednakowej miary - bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. W tym względzie "równość" oznacza akceptację różnego traktowania przez prawo różnych podmiotów (adresatów norm prawnych), bo równe traktowanie przez prawo tych samych podmiotów pod pewnym względem oznacza z reguły różne traktowanie tych samych podmiotów pod innym względem. Różne traktowanie przez prawo określonych grup (klas) podmiotów powinno być jednak uzasadnione w tym sensie, że musi być oparte na uznanych kryteriach oceny klasyfikacji różnicującej podmioty prawa. Równość wobec prawa to także zasadność wybrania tego, a nie innego kryterium różnicowania podmiotów (adresatów) prawa. Oznacza ono uznanie tej, a nie innej cechy, za istotną, a tym samym uzasadnioną w regulowanej dziedzinie (materii). Kryteria różnicowania sytuacji prawnej obywateli zależą od wielu okoliczności, w tym od tego, jakie dobra są przedmiotem podziału (zob. wyrok TK z 4 stycznia 2000 r., sygn. K 18/99, OTK ZU 2000 nr 1, poz. 1).

W ocenie Trybunału, poszukiwanie "cechy istotnej", powinno być poprzedzone wyznaczeniem właściwości relewantnych pomiędzy porównywanymi sytuacjami, a więc czy zachodzi "podobieństwo" tych sytuacji, stanowiące przesłankę zastosowania zasady równości. Dopiero stwierdzenie, że sytuacje "podobne" zostały przez prawo potraktowane odmiennie, wskazuje na możliwość naruszenia zasady równości. Nie zawsze jednak odmiennosc potraktowania sytuacji podobnych jest konstytucyjnie niedopuszczalna, bo mogą zachodzić wypadki, gdy odmiennosc tego potraktowania będzie usprawiedliwiona. Argumenty uzasadniające odstępstwa od nakazu równego traktowania podmiotów podobnych muszą:

- uwzględniać zasadę relewancji, czyli pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści; wprowadzane różnicowania muszą być racjonalnie uzasadnione;

- uwzględniać zasadę proporcjonalności, czyli waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych;

- pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne potraktowanie podmiotów podobnych (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 24 października 2001 r., SK 22/01, OTK ZU 2001, nr 7, poz. 216; z dnia 14 maja 2001 r., SK 1/00, OTK 2001 nr 4, poz. 84; z dnia 24 lutego 2009 r., SK 34/07, OTK-A 2009 nr 3, poz. 38; orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 1995 r., K 17/95, OTK 1995 nr 3, poz. 18; z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, OTK 1996 nr 4, poz. 33; z dnia 29 września 1997 r., K15/97, OTK 1997 nr 3-4, poz. 37).

Zdaniem Sądu Najwyższego, wyrażonym w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 stycznia 2017 roku, analizowane przez pryzmat wytycznych Trybunału Konstytucyjnego podobieństwo sytuacji ubezpieczonych w systemie powszechnym i sędziów oraz celników pozwalało na przyznanie im uprawnień określonego w art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej, przy odwołaniu się do zasad wyznaczonych w art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Taka interpretacja miała miejsce m.in. w przypadku przytoczonego przez Sąd Najwyższy innego orzeczeniem tego Sądu, z 18 października 2013 roku, w sprawie I UK 125/13, na które powołała się także ubezpieczona w treści odwołania. W tezie tego wyroku Sąd Najwyższy zauważył, że „Ocena przysługiwania funkcjonariuszowi Służby Celnej prawa do zasiłku chorobowego po zwolnieniu ze służby powinna być dokonana z uwzględnieniem zasady równego traktowania ubezpieczonych (art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 ze zm. w związku art. 2a, 11 i 13 pkt 12 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.).

Ponieważ zasiłek chorobowy wypłacany po ustaniu ubezpieczenia jest to świadczenie o charakterze wyjątkowym, udzielanym po ustaniu okresu ubezpieczenia i bez ekwiwalentu w składce na ubezpieczenie chorobowe, przysługujące z tytułu spełnienia się ryzyka określonego ogólnie jako „niezdolność do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia” – należałoby rozważyć, czy dopuszczalna jest taka wykładnia art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 ze zm.) w związku z art. 13 pkt 12 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), iż funkcjonariusz Służby Celnej może nabyć prawo do zasiłku chorobowego po zakończeniu służby, jeżeli niezdolność do jej wykonywania powstała w okresie przed jej zakończeniem, nie doszło do przekroczenia okresu zasiłkowego wymienionego w art. 8 ustawy zasiłkowej i nie wystąpiły okoliczności negatywne, opisane w art. 12 – 17 ustawy. Zawarte w art. 13 pkt 12 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) *expressis verbis* zdanie, że „obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu” podlegają funkcjonariusze Służby Celnej od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby mogłoby implikować taką wykładnię teleologiczną przepisów art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 ze zm.) w związku z art. 13 pkt 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, że celem ustawodawcy nie było pozbawianie funkcjonariuszy celnych po dniu zwolnienia ze służby prawa do zasiłku chorobowego na podstawie ustawy zasiłkowej.”

W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższy przyznał, że z przepisów u.s.u.s. jednoznacznie wynika, że funkcjonariusze Służby Celnej podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu. Natomiast, zdaniem SN, kwestia podlegania ubezpieczeniu chorobowemu nie została unormowana klarownie. Przepis art. 11 ust. 1 i 2 u.s.u.s. nie wymienia celników wśród osób objętych tym rodzajem ubezpieczenia. Jednak z art. 13 pkt

12 tej ustawy wynika, że „obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu” podlegają funkcjonariusze Służby Celnej od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby, co mogłoby wskazywać na otwarty katalog podmiotów ubezpieczonych wymienionych w art. 11 ust. 1 i 2 u.s.u.s. Analizując oba te przepisy, w tym regulacje odnoszącą się w art. 13 u.s.u.s. do osób niewymienionych w art. 11 i 12 u.s.u.s. lub wskazanych wyłącznie jako podlegający dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, Sąd Najwyższy powziął wątpliwość czy świadczy to o błędnym zredagowaniu art. 13 u.s.u.s., czy też w ten sposób ustawodawca zmierzał do osiągnięcia innego celu.

Sąd Najwyższy niewymienienie celników w art. 11 ust. 1 i 2 u.s.u.s. uznał za konsekwencję art. 152 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. Nr 168, poz. 1323 ze zm.), przyznającego prawo do uposażenia (i innych świadczeń należnych na zajmowanym stanowisku służbowym) za okresy m.in. choroby oraz w razie niemożności wykonywania służby z innych przyczyn uprawniających do świadczeń określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, przez okres określony w tych przepisach. Uznając to rozwiązanie za bardziej korzystne (w porównaniu do regulacji dotyczącej pracowników) Sąd Najwyższy zaznaczył, że nie zachodziła potrzeba odprowadzania składek na ubezpieczenie chorobowe, skoro świadczenia te pozostawały finansowane z budżetu Państwa.

Sąd Najwyższy podkreślił natomiast: „Pragmatyki służbowe nie powinny regulować kwestii świadczeń z tytułu choroby poniżej standardu, wyznaczonego przez ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Brak unormowania spornej kwestii w ustawie o Służbie Celnej mógł być determinowany poglądem o komplementarnej regulacji zawartej w ustawie zasiłkowej. Art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa stanowi, że zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Agnieszka Rzetecka-Gil w Komentarzu do art. 7 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (który odnosi się do choroby powstałej po zakończeniu ubezpieczenia chorobowego) zwraca uwagę, że świadczenie przewidziane w tym przepisie jest świadczeniem o charakterze wyjątkowym, gdyż udzielanym po ustaniu okresu objętego składką na ubezpieczenie i – co za tym idzie – bez ekwiwalentu w tej składce, przysługującym z tytułu spełnienia się ryzyka określonego ogólnie jako „niezdolność do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2006 r., I UK 42/06, OSNP 2007, nr 15-16, poz. 232).

Ratio legis tego uregulowania jest zabezpieczenie materialne pracownika na wypadek czasowej przeszkody w podjęciu nowego zatrudnienia, ujmowane również jako zabezpieczenie pracownika przed utratą zarobków na wypadek przemijających przeszkód w ich zdobywaniu, wywołanych chorobą. Unormowanie to ma więc charakter gwarancyjny, ochronny, zabezpieczający środki utrzymania ubezpieczonego i jego rodziny na czas uniemożliwiający wyszukanie nowego źródła dochodu. Prawo do tego świadczenia dyktowane jest koniecznością ochrony wytworzonej przez chorobę przerwy w pracy (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 1996 r., II UZP 23/95, OSNAPiUS 1996, nr 24, poz. 376). W przepisie art. 7 ustawy ustawodawca wyróżnił sytuacje nadające się do ochrony ze względów społecznych i uznał, że – poza wypadkami opisanymi w art. 12 oraz 15-16 ustawy – prawa do zasiłku nie można nabyć w okolicznościach opisanych w art. 13, jako niewymagających tej ochrony (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2001 r., III ZP 11/01).”

Dodatkowym argumentem przemawiającym zdaniem Sądu Najwyższego za taką wykładnią jest fakt braku możliwości nawiązania przez chorego celnika nowego stosunku pracy, podjęcia działalności gospodarczej lub otrzymania zasiłku dla bezrobotnych, jak również, przekonanie, iż trudno mniemać, że sytuacja prawna funkcjonariusza – korzystającego z większej ochrony trwałości stosunku służby i większych przywilejów służbowych, niż zwykły pracownik, miałaby być gorsza po ustaniu stosunku służby w odniesieniu do prawa do zasiłku chorobowego.

Kierując się powyższymi rozważaniami, Sąd Najwyższy sformułował pogląd o treści jak w przytoczonej wyżej tezie.

Ten pogląd Sąd orzekający w niniejszej sprawie w całości podziela, jako słuszny i zgodny z ustawą zasadniczą.

Sąd rozważał także pogląd odmienny, akcentujący literalną wykładnię przepisu art. 11 ust. 1 i 2 u.s.u.s., który nie wymieniał funkcjonariusza służby celno-skarbowej (a wcześniej celnej), stwierdzający w konsekwencji, że osoby te nie podlegały ubezpieczeniu chorobowemu, i dowodzący, że takiej możliwości nie można wywodzić z art. 13 pkt 12 u.s.u.s., jako dotyczącego wyłącznie okresów podlegania ubezpieczeniom, a nie samego prawa lub obowiązku objęcia danym rodzajem ubezpieczenia. Pogląd ten akcentuje zasadę ekwiwalentności (wzajemności) świadczeń z ubezpieczenia chorobowego i odpowiadającej im składki.

Zasada ta samodzielnie jednak nie może przeważać nad wcześniej przytoczoną dogłębną wykładnią porównawczą, celowościową i argumentacją natury konstytucyjnej, a ponadto ulega osłabieniu w odniesieniu do świadczeń, które ze swojej istoty należą już do przyznawanych w okresie, za który składki przestają być opłacane, przypadającym po ustaniu stosunku służbowego i ubezpieczenia. Na ten element także zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w przytoczonym wcześniej fragmencie uzasadnienia wyroku z 18 października 2013 roku.

Mając na uwadze powyższe rozważania, w przedmiotowej sprawie należy uwzględnić specyficzny charakter stosunku służbowego funkcjonariuszy celnych i uznać, iż wykładnia stosowana wobec tych funkcjonariuszy nie może być surowsza, niż wykładnia dotycząca innych osób podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu i powinna być dokonana z uwzględnieniem zasad równego traktowania.

Reasumując, Sąd uznał za prawidłową taką wykładnię art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej w związku z art. 13 pkt 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którą funkcjonariusz Służby Celnej może nabyć prawo do zasiłku chorobowego po zakończeniu służby, jeżeli niezdolność do jej wykonywania powstała w okresie przed jej zakończeniem, nie doszło do przekroczenia okresu zasiłkowego wymienionego w art. 8 ustawy zasiłkowej i nie wystąpiły okoliczności negatywne, opisane w art. 12 - 17 ustawy.

Stosunek służbowy ubezpieczonej (funkcjonariusza służby celno-skarbowej) wygasł z dniem 31 sierpnia 2017 roku, a od dnia 25 sierpnia 2017 roku do 30 września 2017 roku pozostawała ona nieprzerwanie niezdolna do pracy. Bezsprzecznie zatem niezdolność do pracy powstała przed rozwiązaniem stosunku służbowego i trwała nadal po jego zakończeniu. Warto również zaznaczyć, iż organ rentowy nie podnosił, aby wobec odwołującej występowały negatywne okoliczności, opisane w art. 12 - 17 ustawy zasiłkowej.

W konsekwencji powyższego, na podstawie cytowanych przepisów oraz art. 477<sup>14</sup> §2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając W. N. prawo do zasiłku chorobowego za sporny okres.